

ВІДГУК

офіційного опонента д.е.н., доцента **Орехової Альвіни Іванівни** на дисертаційну роботу **Завражного Костянтина Юрійовича** на тему «Організаційно-економічні засади управління комунікаційними бізнес-процесами промислових підприємств, подану на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук зі спеціальності 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)

1. Актуальність теми дисертаційної роботи та її зв'язок з державними і галузевими програмами, планами, темами

Сучасні процеси цифровізації бізнесу зумовлюють удосконалення існуючих бізнес-моделей діяльності промислових підприємств на основі імплементації цифрових технологій. Постає завдання прискорення та спрощення комунікацій як між внутрішніми підрозділами компаній, так і з зовнішніми стейкхолдерами. В цих умовах інформаційно-комунікаційні технології дозволяють не лише скоротити внутрішню бюрократію, мінімізувати ієрархічні рівні в організаційній структурі управління та обсяги паперового документообігу, підвищити швидкість і комфорт взаємовідносин із клієнтами та контрагентами, а й покращити бізнес-імідж компаній.

Наукове дослідження Завражного Костянтина Юрійовича присвячене актуальним питанням розроблення та наукового обґрунтування теоретико-методичних й організаційно-економічних положень щодо управління комунікаційними бізнес-процесами промислових підприємств шляхом імплементації інформаційно-комунікаційних технологій у систему управління бізнес-процесами суб'єктів господарювання. Необхідність ухвалення оптимальних рішень із цифровізації бізнесу та прискорення організаційно-економічного розвитку вітчизняних промислових підприємств актуалізує потребу у вивченні архітекtonіки програмних продуктів та відповідності поставлення завдань для бізнес-аналітиків і фахівців з інформаційно-комунікаційних технологій специфіці діяльності та внутрішнім

бізнес-процесам компаній. Із цих позицій актуальність поданого до захисту дослідження не викликає сумнівів.

Дисертаційна робота Завражного Костянтина Юрійовича виконана відповідно до основних положень Цифрового порядку денного для Європи, резолюції Генеральної Асамблеї ООН «Перетворення нашого світу: Порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року», Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 рр. (Розпорядження КМУ від 17.01.2018 р. № 67-р), Зasad реалізації органами виконавчої влади принципів державної політики цифрового розвитку (Постанова КМУ від 30.01.2019 р. № 56) тощо.

Дисертація виконана відповідно до тематики наукових досліджень Сумського державного університету, а саме теми «Розроблення фундаментальних основ відтворювального механізму соціально-економічного розвитку в процесі Третьої промислової революції» (№ д/р 0118U003578) (до звіту за темою ввійшли пропозиції автора щодо концептуальної моделі цифрової трансформації промислових підприємств); теми «Моделювання трансферу екоінновацій в системі підприємство – регіон – держава: вплив на економічне зростання та безпеку України» (№ д/р 0119U100364) (до звіту за темою ввійшли пропозиції автора щодо розроблення механізму управління комунікаційними бізнес-процесами із метою трансферу екоінновацій).

2. Ступінь обґрунтованості та достовірність наукових положень, висновків та рекомендацій.

У дисертації узагальнено теоретичні засади, поглиблено теоретико-методичні положення і визначено практичні підходи до розвитку організаційно-економічних засад управління комунікаційними бізнес-процесами промислових підприємств. Дисертаційна робота Завражного Костянтина Юрійовича виконана на достатньому науковому рівні, характеризується розгорнутим критичним аналізом матеріалів з питань

управління комунікаційними бізнес-процесами промислових підприємств. Теоретична і методологічна основа проведеного дослідження базується на фундаментальних положеннях економічної теорії, менеджменту, теорії промислових революцій, економіки підприємства, економічного аналізу, наукових працях з питань цифровізації бізнесу.

Обґрунтованість і достовірність більшості наукових положень, висновків і пропозицій, що розроблені і відображені у дисертації, можна охарактеризувати як цілком достатні, що підтверджується використанням відповідного масиву первинних даних, зібраних дисертантом, та сучасними методами оброблення і аналізу інформації, підтверджується апробацією результатів у практичній діяльності Пропозиції щодо формалізованої моделі інтеграції цифрових трансформацій у бізнес-процеси промислових підприємств упроваджені в діяльність ЛТД ТОВ «ТРИЗ» (акт № 1258 від 23.12.2019 р.); щодо оцінювання та оптимізації комунікаційних бізнес-процесів – у діяльність ТОВ «ЕЛЬФА ЛАБОРАТОРІЯ» (акт № 673 від 27.11.2019 р.); щодо обґрунтування проекту цифрової трансформації комунікаційних бізнес-процесів на основі порівняння трудовитрат – у діяльність ТОВ «Сумська насосна техніка» (акт № 201 від 22.04.2020 р.); щодо управління комунікаційними бізнес-процесами на основі автоматизації процесів бюджетування – в діяльність ТОВ «ЕКОПЛАНТ» (акт № 24/04-1 від 24.04.2020 р.). Результати дослідження використовуються в освітньому процесі Сумського державного університету під час викладання таких дисциплін: «Бізнес-комунікації та лідерство», «Бізнес та інновації» та «ERP-технології» (акт від 10.03.2020 р.)

3. Ступінь новизни наукових результатів, отриманих автором дисертації.

Дисертаційна робота структурно включає анотації, вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел на 23 сторінках і додатки на 18 сторінках. Детальний розгляд дисертації, опублікованих наукових праць та

автореферату дає можливість стверджувати, що у дисертаційній роботі Завражного Костянтина Юрійовича розроблені теоретичні та методичні положення, наведені висновки і рекомендації щодо вдосконалення організаційно-економічних засад управління комунікаційними бізнес-процесами промислових підприємств.

Основні положення дисертації, що містять наукову новизну, полягають у такому:

- автором вперше запропоновані положення щодо концептуальної ієрархічно-матричної моделі імплементації інформаційно-комунікаційних технологій у процесі управління комунікаційними бізнес-процесами на промислових підприємствах (*стор. 67–70 дисертації*). Зазначена модель дозволяє підприємствам на практиці сформувати ефективний господарський механізм управління своїми комунікаційними бізнес-процесами, формалізувати процеси впровадження цифрової трансформації у їх діяльність в цілому та конкретизувати напрямки цифровізації комунікаційних бізнес-процесів зокрема;

- дисертантом удосконалений науково-методичний підхід до обґрунтування рішень щодо цифрової трансформації комунікаційних бізнес-процесів (*стор. 126–140 дисертації*). На відміну від інших, підхід відрізняється чіткою формалізацією критеріїв (які, поряд з економічними, доповнено показниками рівня автоматизації на промислових підприємствах, кількості та ступеня розрізненості бізнес-процесів, можливості їх поєднання в єдину систему), обґрунтуванням механізму впровадження інформаційно-комунікаційного проєкту (що охоплює основні і допоміжні блоки системи, порядок та вид їх трансформування, враховує перспективи розвитку бізнесу, розширення і модифікації комунікаційних бізнес-процесів із контрагентами), а також оцінюванням економічної ефективності реалізації інформаційно-комунікаційного проєкту на основі модернізованого трудового підходу. Останній враховує не лише трудовитрати замовника на імплементацію інформаційно-комунікаційних технологій, а й виконавця, що дозволяє

мінімізувати витрати часу на кожному з етапів реалізації проекту для всіх учасників процесу;

- автором удосконалені організаційно-економічні засади управління комунікаційними бізнес-процесами промислових підприємств на основі автоматизації процесів бюджетування (*стор. 164–172 дисертації*). Запропонований підхід на відміну від інших ґрунтується на системному поєднанні програмних продуктів BAS ERP та Bitrix24 і забезпечує формалізацію документообігу, аналізу даних та організації діяльності промислових підприємств на підставі синхронізації даних у процесі обміну інформацією між стейкхолдерами, дозволяючи підвищити якість комунікаційних бізнес-процесів, мінімізувати витрати на їх виконання та прискорити ухвалення управлінських рішень;

- дисертантом розвинуто теоретико-методичний підхід до оптимізації комунікаційних бізнес-процесів промислових підприємств (*стор. 173–185 дисертації*). Застосування даного підходу спрямоване на визначення засобами економіко-математичного моделювання оптимального рівня витрат на комунікаційні бізнес-процеси, за якого досягаються найменший термін їх реалізації та найпродуктивніша зайнятість виконавців при трирівневій системі обмежень, що охоплює обмеження за фондом робочого часу, витратами на забезпечення комунікаційних бізнес-процесів та кваліфікацією персоналу;

- поглиблено структурно-логічну сутність моделювання бізнес-процесів на промислових підприємствах (*стор. 152–157 дисертації*), відмінними рисами якої є, по-перше, розширення системи класифікаційних ознак бізнес-моделей функціонування промислових підприємств критеріями інноваційності, доданої споживчої цінності та організаційності; по-друге, уточнення ключових вимог до цифровізації комунікаційних бізнес-процесів, які включають забезпечення безпеки, мінімізацію зовнішнього впливу на якість комунікаційних бізнес-процесів, інфраструктурну підтримку процесів комплексної взаємодії учасників комунікаційних бізнес-процесів тощо;

по-третє, модифікація моделі О. Остервальдера та І. Піньє за рахунок додавання нового блоку «Технології» та уточнення змісту інших блоків з урахуванням викликів цифровізації бізнесу.

4. Повнота викладення результатів дисертаційної роботи в опублікованих працях.

Висновки, теоретичні та науково-методичні положення, а також відповідні елементи наукової новизни знайшли відображення у 14 наукових публікаціях автора, серед них 2 обліковуються міжнародною наукометричною базою Web of Science.

Основні положення дисертаційної роботи були апробовані на 5 міжнародних наукових конференціях. Публікації повною мірою відображають розроблені в роботі теоретико-методичні положення та отримані в ході дослідження наукові результати. Обсяг і статус публікацій відповідає вимогам МОН України. В публікаціях, виконаних у співавторстві, особистий внесок здобувача відображено повною мірою.

Автореферат оформлений згідно чинних вимог МОН України, містить відомості про зміст дисертації, ступінь новизни авторських розробок, теоретичне та практичне значення отриманих результатів. Матеріал автореферату викладено чітко і послідовно. Ілюстративний матеріал допомагає зрозуміти й оцінити основні ідеї роботи.

5. Дискусійні положення дисертаційної роботи.

Поряд з перевагами роботи є окремі її положення, що носять дискусійний характер, зокрема:

1. На нашу думку, у п. 1.1 (*стор. 23–44*) дисертації автору було б доцільно приділити увагу синергетичним ефектам, що виникають при імплементації інформаційно-комунікаційних технологій у практичну діяльність промислових підприємств, а також визначити синергетичні ефекти за напрямками трансформацій комунікаційних бізнес-процесів промислових підприємств під впливом цифровізації.

2. У п. 1.3 (стор. 56–70) дисертації автор обґрунтовує побудову концептуальної ієрархічно-матричної моделі імплементації інформаційно-комунікаційних технологій у процес управління комунікаційними бізнес-процесами на промислових підприємствах. Проте у блоці 2 концептуальної ієрархічно-матричної моделі імплементації інформаційно-комунікаційних технологій у процес управління комунікаційними бізнес-процесами (рис. 1.7, стор. 68 дисертації, рис. 1, с. 6 автореферату) відсутні візія та стратегічна мета промислових підприємств, які є обов'язковими складовими процесу стратегічного планування. Включення цих складових дозволило б конкретизувати можливості системного врахування екстернальних детермінант трансформації комунікаційних бізнес-процесів, механізм їх суб'єктно-об'єктної взаємообумовленості і дозволило б суттєво підсилити візію та стратегічні цілі промислового підприємства.

3. З тексту роботи незрозуміло, чи враховує запропонований автором у роботі алгоритм обрахунку сумарного економічного ефекту від впровадження проекту з цифровізації (формула (2.3), стор. 120 дисертації) основні показники та критерії оцінювання ефективності комунікаційних бізнес-процесів промислових підприємств (табл. 2.3, стор. 103-104 дисертації) з метою обґрунтування рішення щодо цифрової трансформації комунікаційних бізнес-процесів промислових підприємств (рис. 2.2, стор. 121 дисертації; рис. 2, с. 10 автореферату).

4. На стор. 174-175 дисертації представлено авторські пропозиції щодо оптимізації комунікаційних бізнес-процесів за допомогою економіко-математичного моделювання, але потребують додаткового пояснення обмеження до моделі, а саме мінімізація тривалості комунікаційних бізнес-процесів, адже, на наш погляд, зменшення часу може вплинути на якість процесів та їх результати.

5. У роботі, крім програмних продуктів BAS, йдеться ще про SAP (стор. 37, 106 та ін. дисертації), проте на етапі апробації здобувач його не розглядає. На наш погляд, це потребує пояснень, адже, як слушно зазначено

на стор. 140 дисертації «програмне забезпечення німецької компанії SAP є одним із світових лідерів».

Незважаючи на зазначені недоліки, вважаємо, що дисертаційна робота виконана на достатньо високому рівні та має високу науково-практичну цінність.

Загальний висновок.

У цілому оцінюючи дисертацію Завражного Костянтина Юрійовича позитивно, слід підкреслити, що вона являє собою завершене, самостійно виконане наукове дослідження, важливе для розвитку практики та теорії економіки та управління підприємствами. Структурні елементи праці мають теоретичну та практичну цінність і містять елементи наукової новизни.

Тема дисертаційного дослідження є актуальною. Тематика дисертаційної роботи та її зміст відповідають профілю спеціалізованої вченої ради Д 55.051.01 Сумського державного університету та паспорту спеціальності 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

З огляду на представлені аргументи можна зробити висновок, що дисертація на тему «Організаційно-економічні засади управління комунікаційними бізнес-процесами промислових підприємств» відповідає вимогам пп. 9, 11, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого Постановою КМУ № 567 від 24 липня 2013 р., а її автор, Завражний Костянтин Юрійович, заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук зі спеціальності 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

Офіційний опонент:

доцент кафедри обліку і оподаткування

Сумського національного аграрного університету,

доктор економічних наук, доцент

Підпис *Орехова А. І.*
засвідчую
Нач. ВК *Орехова А. І.*
" " 200 р.

А. І. Орехова